

Šejh Halid ibn Tunis¹
Preveo i prilagodio Mensur Valjevac

Tesavvuf u islamskim izvorima i stavovima učenjaka

UDK 28-42

Sažetak

U kontekstu sve češćih međusobnih odricanja vjerodostojnosti među različitim muslimanskim grupacijama, glavna alavijska tekija iz Musteganema (Alžir) oglasila se 17. januara 2016. godine saopćenjem u kojem podsjeća na razumijevanje tesavvufa u izvorima islama i vjerodostojne uleme. Neposredan povod tome bio je napad pripadnika neoharidžijskog pokreta na jednu njihovu tekiju u Gazi (Palestina).

'Alavijske tekije vežu se za istoimeni sufijski red čiji je utemeljitelj šejh Ahmed ibn Mustafa el-'Alāvi (1869–1934).² Red je najrasprostranjeniji u zemljama islamskog Magreba, a njegovo središte je u Musteganemu (Alžir). U novembru 2013. godine UNESCO je odao priznanje ovom redu ističući: "Ovaj red pokazuje kako se može najbolje služiti čovječnosti i kako se može svijet učiniti usklađenijim i ljepšim mjestom. On prihvata i priznaje sve što čovjeku može donijeti materijalnu udobnost, ali uvijek u bliskoj vezi s unutrašnjom dimenzijom, u stalnoj ravnoteži između profanog i svetog."

Ključne riječi: sufizam u Kur'anu, sufizam u hadisu, pročelnici četiri mezheba o sufizmu, nepristrasni učenjaci o sufizmu

¹ Sadašnji pročelnik i prvi čovjek 'alavi tarikata. (Op. prev.)

² O životnom putu osnivača ovog reda i njegovim naučavanjima vidjeti šire u: Martin Lings, *Sufijski evlija dvadesetog stoljeća – šejh Ahmad al-Alawi; njegovo duhovno nasljedstvo i ostavština*, Connectum, Sarajevo, 2015. (Op. prev.)

Odgovor 'alavijske tekije iz Musteganema (Alžir) onima koji su se drznuli da kritiziraju i osuđuju tesavvuf³

*S imenom Allahovim, Svemilostivim,
Premilostivim.*

Ljubomora i žar prema islamskom *ummetu*, zbog napada na čast pripadnika pravca *tesavvufa*, koji se, na svim mogućim jezicima, prenio na društvenim mrežama, te laži i potvora pod kojima se oni spominju, a posebno ataka koji se dešava na 'alavijsku tekiju u Palestini (u Gazzi), pokrenuli su nas da objavimo ovo pismo, iz poštovanja prema onima koji su okaljani i radi podrške *zakirima* koji su ostavljeni. A ovo je samo povinovanje njegovim, alejhissalatu vesselamu, riječima: "Kod koga bude ponižen musliman pa mu on ne pomogne, a bude u stanju to učiniti, Allah će ga poniziti pred očima svjedoka na Sudnjem danu."⁴

Oni koji ugrožavaju i prijete rušenjem tekija i njihovim miniranjem čine nasilje, čak najveće nasilje, prema časnome ajetu: *Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim hramovima ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni poruše? Takvi bi trebali u njih samo sa strahom ulaziti. Na ovome svijetu doživjet će sramotu, a na onom svijetu patnju veliku.*⁵ Allah nas sačuvao da budemo uzrokom smutnje među muslimanima i učinio nas od onih koji čuvaju krv nevinih, jer je Poslanik Milosti rekao: "Sve što je vezano za muslimana haram (zabranjeno) je drugom muslimanu, njegova krv, njegov imetak i njegova čast."⁶

Ovima je bilo preče da su se okrenuli sređivanju i popravljaju stanja muslimana i poveživanju njihovih safova, a ne nasrtaju na jednu njihovu skupinu i udaranju na njihovu čast ili, u najmanju ruku, kako je kazao Ibn Tejmijje u kompendiju o *tesavvufu* (*Medžmu'ul-fetava*, 14/176): "Ispravno je da su sufije trudbenici

(*mudžtebidi*) u pokornosti Allahu, kao što se i drugi trude od skupine pokornih Allahu. Među njima ima onih koji će druge nadmašiti blizinom, a prema svome trudu; ima i onih čija su dobra i loša djela podjednako teška, a to su sretni. U obje ove njihove skupine ima onih koji se trude i pogriješe, a među njima ima i onih koji griješe i kajaju se ili ne kajaju. Među njima ima i onih koji sebi čine nepravdu⁷ i griješe prema svome Gospodaru." Međutim, ovi prethodno spomenuti trude se u razbijanju i razjedinjavanju te raspaljivanju vatre sumnje, unutrašnjih sukoba i neprijateljstva među sinovima jedne religije. Oni su objedinili karakteristike koje je naveo Nu'ajm ibnul-Hammād u djelu *El-Fiten* od hazreti Alije, radijallahu anhu, koji kaže: "Kad vidite crne zastave, držite se određene zemlje, i ne pokrećite svoje ruke, ni noge. Zatim će se pojaviti ljudi, slabici, do kojih niko ne drži, srca poput gvozdениh poluga. Oni će imati i državu, ali neće ispunjavati ugovor niti datu obavezu. Pozivat će na istinu, ali sami neće biti na istini. Imena će im biti nadimci⁸, a prezimena s raznim mjestima.⁹ Kose će im biti opuštene i duge kao kod žena. I tako sve dok se međusobno ne razidu. Zatim će Allah dati istinu onome kome On bude htio!"¹⁰

Ovo oglašavanje podijelili smo u četiri cjeline zbog onih koji hoće da čuju a prisebni su:¹¹

1. Časni ajeti i vjerovjesnički hadisi o vrijednosti i uzakonjenosti spominjanja (*zikra*);
2. Stavovi četverice imama o sufijama;
3. Stavovi nepristranih učenjaka o sufijama;
4. Šejh Ahmed ibn Mustafa el-'Alāvī el-Mustegānemī – utemeljitelj 'alavijsko-derkavijsko-šazilijskog tarikata.

biti, i bit će i onih koji će, Allahovom voljom, svojim dobrim djelima druge nadmašiti – za to će veliku nagradu dobiti. (Op. prev.)

⁸ To jest Ebu ovaj, Ebu onaj i sl. (Op. prev.)

⁹ El-Bagdadi, El-Misri i sl. (Op. prev.)

¹⁰ Nu'ajm b. *Hammad el-Mervezi, Kitābul-Fiten*, str. 120, Darul-fikri littiba'ati vennešri, Bejrut, 1993.

¹¹ Aluzija na 37. ajet sure *Kaf: U tome je, zaista, pouka za onoga ko razum ima ili ko sluša, a priseban je.* (Op. prev.)

³ Preuzeto 16. jula 2016. s <http://www.assoalawimaroc.com/index.php?news=598>

⁴ El-Bejheki, *Šu'abul-iman*, hadis br. 7116.

⁵ *El-Bekare*, 114. ajet.

⁶ *Sabihu Muslim*, hadis br. 2564.

⁷ Aluzija na 31. ajet sure *Fatir: Mi ćemo učiniti da Knjigu pošljemo naslijede oni Naši robovi koje Mi izaberemo; bit će onih koji će se prema sebi ogriješiti, bit će onih čija će dobra i loša djela podjednako teška*

1. Časni ajeti i vjerovjesnički hadisi o vrijednosti i utemeljenosti zikra

Hvala Allahu Koji nas je poštedito mnogih stvari kojima je iskušao druga Svoja stvorenja, blagoslov i spas na onoga kojem je Istiniti oporučio: *Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji da naklonost Njegovu zasluže.*¹² U hadisu koji je zabilježio imam Ahmed u djelu *Ez-Zuhd* od Sabita navodi se da je Selman bio u grupi ljudi koji su spominjali (*zikir činili*) Allaha Svevišnjeg. Kad je naišao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, oni su, iz poštovanja prema njemu, prekinuli izgovaranje, a on je rekao: “Šta to vi izgovarate? Zaista, sam vidio rahmet koji se spušta na vas, pa sam i ja poželio da vam se pridružim.” Zatim je rekao: “Hvala Allahu Koji mi je dao iz moga ummeta one za koje mi je naređeno da budem čvrsto uz njih.”¹³ Nakon što je Poslanik, alejhissalatu ves-selamu, čuo ovu zapovijed od Svevišnjeg Allaha, oporučio ju je svojim drugovima, a i nama rekavši: “Allah ima skupine meleka koje posjećuju skupove i zastaju na skupovima gdje se spominje Allah na Zemlji, pa se odmorite u dženetskim baščama.” Upitali su: “A šta su to dženetske bašče?” Odgovorio je: “Skupovi na kojima se spominje Allah. Osvanite i omrknite u spominjanju Allaha i podsjećajte se na Njega.”¹⁴ Kad su neki čuli ovaj hadis i osvrnuli se na ajet: *I muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha – Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio,*¹⁵ okupili su se radi spominjanja (*zikir*) i sjeli u kružoke (*halke*), pa im je stanje noću bilo da se: *Bokovi njihovi postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju*¹⁶, a danju: *Ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji molitvu obavljaju i*

*milostinju udjeljuju.*¹⁷ Oni su pristupili društvu onih koji spominju i zaokupili se obavezom spominjanja tako da se na njih ne odnosi ajet: *Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog spominjao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati.*¹⁸

Muškarci i žene koji se spominju u prethodnom ajetu posvećeni su spominjanju Allaha samo zbog traženja prisnosti koja se isključivo postiže kroz spominjanje. A kako da ne budu kad su čuli riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, koje on kazuje od svoga Gospodara: “Ja sam s Mojim robom kad Me spominje i njegove se usne sa Mnom pokreću. Ako me spominje u sebi, i Ja njega spominjem u Sebi. Ako Me spominje na nekom skupu, Ja njega spominjem na drugom skupu boljem od toga.”¹⁹ Njihovo spominjanje (*zikir*), pojedinačno i na skupovima, predstavlja postupanje po ovom kudsijem hadisu. Što se tiče glasnog spominjanja (*zikir*) koji čine oni koji spominju i one koje spominju, mislim da se na njih direktno odnosi ono što je zabilježio El-Bejheki od Jezida ibn Ebi Eslema, koji prenosi da je Ibnul-Erde’u kazao: “Krenuo sam s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve selleme, pa je prošao pored jednog čovjeka koji je naglas činio zikr. Rekao sam: ‘Možda se, Allahov Poslanice, ovaj čovjek samo pokazuje.’ Alejhissalatu vesselam je rekao: ‘Ne, nego on mnogo uzdiše za Allahom (evvāh).’”²⁰

U ajetu se kaže: *Kad se Allah samo spomene, grče se srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju.*²² Ne bi trebalo ostati skriveno da se ukazivanjem, u ajetu, na one čija se srca grče namjeravalo samo to da se objelodane oni koji ne vjeruju u onaj svijet. Da nisu bili glasni oni koji su spominjali Allaha i da nisu podizali svoje glasove pri spominjanju svoga Voljenoga, ne bi ni čuli da je zabilježio Ed-Dejlemi u *Musnedul-firdevsu* od

¹² *El-Kehf*, 28.

¹³ U *Zuhdu*, kao i u *Ed-Durrul-mensuru*, 5/382. i Hakimovom *El-Mustedreku ales-sahibajn*, 1/122. hadis br. 419.

¹⁴ Od Džabira u *El-Mustedreku ales-sahibajn*, hadis br. 1753.

¹⁵ *El-Abzab*, 35.

¹⁶ *Es-Sedžda*, 16.

¹⁷ *En-Nur*, 37.

¹⁸ *Ez-Zubruf*, 36.

¹⁹ Navodi ga Ibn Madže, a Ibn Hibban ga ocjenjuje vjerodostojnim (*sahih*), dok ga Buharija navodi kao *mu'allak* predaju.

²⁰ Osobinom navedenom u ovom hadisu opisan je Ibrahim,

alejhisselam, na dva mjesta u Kur'anu, u suri *Et-Tevebe*, 114. i u suri *Hud*, 75. (Op. prev.)

²¹ Dželaluddin es-Sujuti, *El-Havi lil-fetava*, str. 469. (Hakim navodi ovaj hadis u poglavlju koje je naslovio “Vrijednost podizanja glasa prilikom spominjanja (*zikir*)”; *El-Mustedreku ales-sahibajn*, 1/367. hadis br. 1361; te Abdur-Rezzak u svojoj *Musanefu*, 3/522, hadis br. 6559. U njihovim predajama se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, osobno sišao u mezar ovoga čovjeka koji je preselio u pohodu na Tebuk. Sličan hadis bilježi i imam Ahmed. Op. prev.)

²² *Ez-Zumer*, 45.

Ibn Umera, radijallahu anhumu, koji kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: “Onoga ko kaže ‘lā ilāhe illallāh’ i rastegne glas Allah će nastaniti u kuću veličanstvenosti i darovati ga gledanjem u Njegovo lice.”²³ Zato oni koji spominju čine to glasno i učestalo, izvršavajući ono što je naredio njihov plemeniti Poslanik. Međutim, oni nisu pošteđeni kojekakvog govorkanja o njima, a što je u skladu s njegovim, alejhissalatu vesselamu, riječima: “Mnogo i često spominjite Allaha sve dok licemjeri ne kažu da se vi samo pokazujete.”²⁴ Suština je da oni samo vole Allaha, pa Ga mnogo i spominju, te su oni, kako je rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme: “Pojedinci koji su utekli.” Kad je upitan ko su ti pojedinci, odgovorio je: “Oni koji mnogo vole i slijepo su predani (*el-mustehterūne*) spominjanju Allaha.”²⁵ U jednoj predaji se kaže: “Oni koji se tresu (*el-muhtezzūne*) u spominjanju Allaha...”²⁶ Njihovo drhtanje prilikom spominjanja Allaha samo je jaka ljubav (*vedžd*) i ushićenost Allahom, kako je navedeno u predaji da je Dža’fer ibn Ebi Talib zaigrao pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve selleme, nakon što mu je rekao: “Sličiš meni izgledom i ponašanjem.”²⁷ To je bilo zbog radosti i zadovoljstva usljed tog oslovljavanja, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, nije mu to osporio. To je podloga poskakivanja sufija, a sve zbog slasti osjećanja koja doživljavaju. Ispravnost da se ustane (*kijām*) i zaigra (*raks*) na skupovima *zikra* i slušanja, potvrđena je od skupine velikih imama, među kojima je i *šejbul-islam* ‘Izzuddin ibn ‘Abdus-Selam.²⁸

2. Stavovi četverice imama o sufijama

Dio onoga što je preneseno od četverice imama ne navodimo u skraćenoj formi, nego samo kao podsjećanje. Ko želi da sazna više, nema mu nikakve smetnje da istražuje ono što će biti djelotvornije u taženju njegove žeđi kako mu u srcu ne bi ostalo “zlobe prema vjernicima”, a ko se zadovolji onim što ćemo kazati od onih je *koji Kur’an slušaju i slijede ono najljepše u njemu.*

Imam Malik

Et-Tettaï je prenio u svome komentaru na Ibn Rušdovu *Muqaddimu*, a, također, i šejh Zerruk u četvrtom pravilu svoje knjige *El-Kava'id* da je imam Malik rekao: “Ko se bavi samo *fikhom* a ne i *tesavvufom* bit će grešnik; ko se bavi *tesavvufom* a ne i *fikhom* postat će heretik; ko uspostavi vezu između to dvoje doći će do istine.” Imam Malik, Allah mu se smilovao, bio je sufija i uvažavao put *tesavvufa*. Dovoljno je samo to da ga je učinio nerazdvojivim od *fikha*, a sam je načinio spoj između *fikha* i *tesavvufa*, jer inače i na njega bi se odnosio sud njegovih nedvosmislenih riječi: “Ko se bavi samo *fikhom*, a ne i *tesavvufom* bit će grešnik.” Allah Uzvišeni ga pošteđio toga!

Šejh Kenun, u svome osvrtu na imam Malikov *El-Muvetta’*, između ostaloga, navodi, prenoseći od Kadi ‘Ijada da je ovaj rekao: “Stalno je bio s Ibn Hurmuzom, kako stoji u *El-Medāriku*, i nije se razdvajao od njega trinaest godina – a prenosi se i šesnaest godina – stječući znanje o kojem je Malik rekao: ‘Nisam ga otkrio nijednome čovjeku.’”²⁹ Završen citat. Prema tome, da li je ovo navedeno znanje koje nije nikome

²³ Ibn Hibban, *Kitabul-medžrubin*, hadis br. 1034. (Autor smatra da je taj način spominjanja, *ziker*, od pojedinih ashaba bio *sebebi-urud*, to jest povod da se izrekne navedeni hadis. Op. prev.)

²⁴ El-Bejheki u *Šu’abul-iman*, a hadis se nalazi i u djelu *El-Mudavi li ‘ilelil-džami’issagiri* te u El-Munavijovom komentaru.

²⁵ *Sunenut-Tirmizi*, hadis br. 3596. (Ostatak hadisa glasi: “Spominjanje (*ziker*) skinut će s njih terete njihove, pa će na Sudnji dan doći olakšani”, to jest od grijeha. Bilježe ga, također, Muslim, Hakim i Taberani, a u drugim predajama ovog hadisa ti su pojedinci opisani kao “oni koji mnogo Allaha spominju – ez-zākirinallāhe kesiren”. U komentaru se kaže da su to oni koji ne govore ni o čemu drugom niti išta drugo rade, to jest oni samo govore o Allahu, Njegovom Poslaniku (s) i Njegovom *dinu*. Op. prev.)

²⁶ *Musnedu Ebi Ummejje et-Tarsusi*, hadis br. 49. (Op. prev.)

²⁷ Ovaj hadis bilježe imam Ahmed, Ibn Hibban, El-Bejheki

i mnogi drugi, a kod Ahmeda zabilježeno je da je hazreti Alija rekao: “Otišao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, s Dža’ferom i Zejdom, pa je rekao Zejdu: ‘Ti si moj štićenik’, a on je poskakivao. Džaferu je rekao: ‘Sličiš meni izgledom i ponašanjem’, pa je i on počeo skakutati. Meni je rekao: ‘Ti si moj i ja sam tvoj’, pa sam i ja poskakivao iza Džafera.” El-Bejheki u svome osvrtu na značenje ovoga hadisa kaže: “U ovome, ako je vjerodostojno, dokaz je dozvoljenosti poskakivanja, a to je da se jedna noga podigne, a na drugoj da se poskakuje od radosti. Zaigrati na ovaj način je dopušteno, a Allah najbolje zna.” El-Bejheki, *Es-Sunenul-kubra*, 10/226. (Op. prev.)

²⁸ Dželaluddin es-Sujuti, *El-Havi lil-fetava*, str. 234.

²⁹ Imam Es-Sujuti kaže da učeni smatraju da se to odnosi na pitanja iz islamskog vjerovanja (*usuluddin*), te argumente za pobijanje zabludjelih pravaca. Vidjeti njegovo djelo: *Bugjetul-vu’ati*, 2/91, El-Mektebu-l’asrije, Liban, bez godine. (Op. prev.)

otkrio iz domena *fikha*? Mi ne mislimo! Da je tako, ne bi mu bilo dopušteno njegovo sakrivanje, jer razumijevanje (*fikh*) vjerskih propisa obavezno je spoznati svim punoljetnim muslimanima (*mukellefün*), a znameniti učenjaci daleko su iznad toga da bi to sakrili. Ovo se svrstava u kategoriju onoga što je zabilježio imam Buharija od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: "Zapamtio sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alehi ve selleme, dvije posude znanja. Jednu od njih sam vam otkrio, a drugu da sam otkrio, ovaj grkljan biste mi prerezali." Ovo bez ikakve sumnje jasno potvrđuje ono što su Eš-Šatibi i drugi naveli od imama Malika.

Imam Ebu Hanife en-Nu'man

Autor djela *En-Nusretu en-nebeviyyetu*, a, također, i autor djela *Ehlul-futuhātu vel-ezvaķu* navodi da je imam Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, bio naklonjen sufijama te da je respektirao njihov položaj. Vjerovatno je on bio i najtolerantniji prema njima, a što se ne može naći u tolikoj mjeri kod drugih imama. Navodi se: "U našem kraju bila je jedna skupina koja se toliko prepuštala *zikru* da su padali po zemlji, ali ih imam nije osuđivao. Oni su ga i posjećivali a on im je ukazivao počast, te su mu postavljali pitanja i on im je odgovarao." Upitan je o tome da li su sufije iskrene u onome šta čine u javnosti (*hadret*) i s čime se pokazuju, pa je odgovorio: "Zaista, Allah ima neke ljude koji će ući u Džennet, sa svojim defovima i svojim sviralama."³⁰ On je, radijallahu anhu, rekao to samo da bi spriječio bilo kakvo opravdanje da se prigovara onima koji su vezani za Allaha. Autor *Tuhfetul-fetava* te šejh Ebul-Hasen ibn Mensur i šejh Abdul-Kerim – a svi su bili pristalice hanefijskog mezheba – prenose da je imam Ebu Hanife bio naklonjen sufijama te drugim stvarima koje su potvrđene u osnovi.

Imam Eš-Šafi'i

Imam Eš-Ša'rani u mnogim svojim knjigama prenosi da je potvrđeno da je imam Eš-Šafi'i često sjedio sa sufijama, te je, upitan o tome,

odgovorio: "Družeći se s njima okoristio sam se dvjema stvarima kojima se nisam okoristio od drugih učitelja, a to su njihove riječi: 'Vrijeme je kao sablja. Ako ga ti ne presiječeš, one će tebe presjeći'; i riječi: 'Zaposli svoju dušu (*nefs*) dobrom, jer ako ti nju ne zaposliš dobrom, ona će tebe zaposliti njemu suprotnim.'"

Šejh Muhtar el-Kenti navodi u svojoj knjizi *Džezvetul-envar* da je imam Eš-Šafi'i bio privržen Allahovim odabranicima (*evlijāma*) i potpuno predan njihovoj ljubavi. Znao je govoriti: "Oni su moj korijen i ogranci i za njima moje srce žudi", tako da su ga neke *mu'tezile* optužile za ekstremni šiizam (*rafidije*), pa im je on odgovorio:

Kažu:z "Postao si rafidija!"

Kažem: "Nikad!"

Rafidizam nije vjera moja,

Niti vjerenje moje.

Međutim, bez i najmanje sumnje,

Držim se vođe najboljeg i upućivača najboljeg.

Ako je ljubav prema dobrome (evliji) rafidizam,

Ja sam onda najveći rafidija.

En-Nevevi navodi u *Šerhul-muhezzebu*, a i Eš-Ša'rani kaže: "Eš-Šafi'i je mnogo preporučivao imamu Ahmedu da ih poštuje i da se, također, druži s njima. Potvrda tome navodi se u djelu *Džami'ul-usuli*, to jest da su Eš-Šafi'i i imam Ahmed, radijallahu anhuma, često odlazili na sijela sufija i s njima prisustvovali skupovima *zikra*. Upitani: 'Zbog čega se vi često navraćate ovakvima?', odgovorili su: 'Kod njih je glavnina svega. To je strah od Allaha i ljubav prema Njemu.'"

Imam Ahmed ibn Hanbel

Nakon što ih je provjerio i sa sigurnošću ustvrdio da su oni ljudi koji su se posvetili Allahu, i da su iskreni u svome postupanju prema Njemu, i tajno i javno, imam Ahmed, radijallahu anhu, počeo je da se druži sa sufijama, zavolio ih je i preporučivao druženje s njima.

Eš-Ša'rani, Allah mu se smilovao, u svojem *Tabekatu*, u biografiji Harisa el-Muhasibija, navodi da je rečeno Ahmedu ibn Hanbelu, radijallahu anhu: "Haris el-Muhasibi govori o sufijskim saznanjima koja dokazuje predajom

³⁰ Ne smatramo da autor ovoga rada navodi ovu predaju, ako je ona vjerodostojna, da bi bila prilog podršci upotrebe svirala ili onoga što čine neki koji se prisposobljavaju pravim

sufijama, već je cilj da se istakne da je imam Ebu Hanife bio tolerantan prema njima unatoč tome što su radili neke sporne stvari. Allah Svevišnji najbolje zna. (Op. prev.)

(*eser*) i *hadisom*. Bi li poslušao njegov govor a da nas on ne primijeti?" Odgovorio je: "Da." Tako je bio kod njega jednu noć sve do sabaha, a nije osporio nijednu riječ njegovu, nijedan postupak njegov niti njegovih drugova. To je obrazložio kazavši: "Zato što sam vidio kad je proučen ezan za akšam, da je on prošao ispred i predvodio namaz. A kad je postavljena sofrā, počeo je govoriti sa svojim drugovima i jeo je, a što je od *sunnetā*. Kad su završili jelo i oprali ruke, on je sjedio, a njegovi drugovi su sjeli ispred njega, te im je on rekao: 'Ko od vas želi da pita o nečemu, neka izvoli.' Pitali su ga o prikazivanju (*rijā*) u ibadetu, o čistoti namjere (*ihlās*), te o mnogim drugim pitanjima. Odgovarao je pozivajući se na predaju (*eser*) i *hadis*. Kad je prošao dio noći, kazao je jednom učaju da prouči nešto. Prisutni su plakali, jecali i bolno uzdisali. Zatim, je učaj ušutio, a Haris je proučio nekoliko kratkih dova. Potom je ustao da klanja noćni namaz." Ujutro kad su osvanuli, Ahmed, radijallahu anhu, odao je priznanje njegovoj dobroti te rekao: "Slušao sam o sufijama nešto što je suprotno ovome. Molim Svevišnjeg Allaha za oprost." Od toga dana on je, radijallahu anhu, nastojao da bude u društvu sufija, pridržavajući se onoga što je slušao od njihovih velikana.

Eš-Ša'rani, u svome *Tabekatu*, navodi od allame Kutbuddina ibn Ejmena da je rekao: "Ahmed je svoga sina Abdullaha ohrabrivao da se sastaje sa sufijama govoreći mu: 'Oni su dostigli u čistoti namjere (*ihlās*) stupanj (*mekām*) koji mi nismo postigli.'" Allame Muhamed es-Seffarini el-Hanbeli prenosi od Ibrahima ibn Abdullaha el-Kalanesija da je imam Ahmed rekao za sufije: "Ja ne znam ljude bolje od njih." Kad mu je prigovoreno: "Oni slušaju ilahije, pa se zanose?" odgovorio je: "Pustite vi njih da se vesele s Allahom neko vrijeme..." (*Gazaul-elbab – šerhu Menzumetil-adab*).

3. Stavovi nepristranih učenjaka o sufijama

Nastavljamo ovaj niz objašnjenja s onim oko čega su se usaglasili nepristrani učenjaci *ummata* koji su poslušali Allahov imperativ: *Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj*³¹, te su njihove riječi postale poznate, prihvaćene

i slušane, jer su oni pristupili istinskom pozivanju zbog Allahovih riječi: *Ti poučavaj – tvoje je da poučavaš, ti vlast nad njima nemaš!*³² Sukladno tome, oni su savjetovali, objašnjavali i nisu nijednog čovjeka proglašavali nevjernikom niti su ga izvodili iz Allahove milosti, već su stanje stvarjenja prepuštali Stvoritelju, kako je navedeno u Kur'anu: *Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si.*³³

Imam Ebu Hamid el-Gazali (450–505 / 1058–1111) – citat iz njegove knjige *El-Munkizu mined-dalali*, 4. poglavlje:

"Saznao sam, sa sigurnošću, da se sufije na poseban način kreću Allahovim putem, da je njihov način života najljepši, da je njihova metoda najispravnija te da su njihove osobenosti najčistije..." Zatim, odgovarajući onima koji osporavaju tesavvuf i napadaju sufije, kaže: "U suštini, šta mogu prigovoriti metodi kojoj se čistota – koja je prvi njezin uvjet – ogleda u čišćenju srca apsolutno od svega osim Allaha Svevišnjega; a čiji je početak – na mjestu početnog *tekbira* u namazu – potpuno utonuće srca u spominjanju Allaha, a njegov kraj potpuno utonuće (misli) u Allahu?" A, nakon što je iskušao put *tesavvufa*, osjetio njegovo djelovanje i okusio njegove plodove, rekao je: "Pridruživanje sufijama stroga je pojedinačna dužnost (*fardul-ajn*), jer niko osim vjerovjesnika, alejhimusselam, nije lišen mahana."

Imam Fahrudin er-Razi (606–543 / 1209–1148) – citat iz njegove knjige *I'tikadatu firekil-muslimine vel-mušrikine*, 8. poglavlje o postupcima sufija

"Znaj da većina onih koji su zabilježili i nabrajali sljedbe *ummata* ne spominju sufije, što je greška, jer suština sufijskog učenja predstavlja put do spoznaje Svevišnjeg Allaha putem pročišćavanja i oslobađanja od tjelesnih stega, a to je dobar put..." Također, rekao je: "Sufije su ljudi zaokupljeni razmišljanjem i oslobađanjem duše od tjelesnih stega, te se trude da nutrina njihova srca (*sirr*) i misli ne budu lišeni spominjanja Svevišnjeg Allaha u svim njihovim

³¹ *En-Nabl*, 125.

³² *El-Gašije*, 21–22.

³³ *El-Maide*, 118.

postupcima i djelima. U njihovu prirodu je utisnut savršeni odgoj prema Allahu Uzvišenom. Oni su najbolja skupina ljudi.”

Imam El-'Izz ibn Abdus-Selam (660–577 / 1181–1262) – citat iz knjige Nurut-tahkik šejha Hamida Sakra

“Sufije se čvrsto pridržavaju šerijatskih pravila kojima se ne urušava ni ovaj niti onaj svijet, a drugi se čvrsto drže formalnih stvari. To potvrđuju, između ostaloga, *kerameti* (posebne počasti) i neobični fenomeni koji se njima dešavaju. To je pokazatelj Allahove približenosti njima i Njegova zadovoljstva njima. Da znanje bez primjene donosi potpuno zadovoljenje Svevišnjeg Allaha, *keramete* bi imali i drugi ljudi, pa makar i ne postupali po svome znanju. Koliko li je samo daleko takva konstatacija od istine!”

Ibn Tejmije (661–728 / 1263–1328) i njegov učenik Ibnul-Kajjim el-Dževzije (691–751 / 1292–1349)

Kao što smo vidjeli kod Ibn Tejmije i njegova učenika imama Ibnul-Kajjima, oni apsolutno nisu bili protiv *tesavvufa*, kako se to predstavlja ili kako to predstavljaju neki koji sebe smatraju pristalicama njihove škole. Štaviše, njih dvojica bili su od poznavalaca (*ehlul-marifeti*) Allaha Svevišnjeg, zaljubljenika u Njega, od ljudi *imanskoga* odgajanja i duhovnoga puta (*es-sulukur-rebbāni*), a što je očito iz dva toma *fet-vi* (pravnih odredbi) Ibn Tejmije i brojnih knjiga Ibnul-Kajjima, od kojih je najznačajnija *Medaridžus-salikine – šerhu menazils-sairine ila mekamati 'Ijjake na'budu ve ijjake neste'in* (Stepeni duhovnog uzdizanja – objašnjenje položaja putnika do stupnja “Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo!”) u kojoj, u prvom tomu na 135. stranici kaže: “Zaista su oni (najviša kategorija sufija) iznad ovoga,³⁴ njihove ambicije su uzvišenije i časnije. Oni su posvećeni stjecanju mudrosti, dostizanju spoznaja, čišćenju srca, čišćenju duša i popravljaju postupaka.”

Ibn Haldun (808–732 / 1332–1406) – citat iz njegove knjige Muqaddima

Ibn Haldun, Allah Svevišnji mu se smilovao, rekao je o nauci *tesavvufa*: “Ovo je jedna od šerijatskih znanosti nastalih u islamu. Njezina osnova

je to što je put ovih ljudi (sufija) kod prvih muslimana (*selef*) i njihovih istaknutih prvaka, ashaba i tabiina, te onih poslije njih uvijek bio put istine i pravog usmjerenja, čiji je temelj ustrajnost u bogoslužju (*ibadet*), potpuna predanost Uzvišenom Allahu, odvratanje od lažnog sjaja i nakita ovoga svijeta, suzdržavanje od užitaka, bogatstva i časti za kojima hrle obični ljudi te povlačenje od svijeta u samoću radi bogoslužja (*ibadet*). Tako je bilo općenito kod ashaba i prvih muslimana. Kad se povećala težnja ka dobrima ovoga svijeta – u drugom stoljeću po Hidžri i poslije njega – te ljudi bili skloni korištenju tih dobara, oni koji su se posvećivali bogoslužju nazivani su sufijama.”³⁵

Dželaluddin es-Sujuti (911–849 / 1445–1505) – citat iz njegove knjige Te'jidul-hakikatil-'alijjeti

“*Tesavvuf* je, po sebi, jedna časna nauka, jer je njegov okvir slijeđenje *sunneti* i ostavljanje novotarija; oslobođanje od putene duše – njezinih veza, udjela, ciljeva, želja i izbora; predanost Allahu i zadovoljstvo Njime i Njegovom odredbom, te traženje Njegove ljubavi i nepridavanje značaja ikome osim Njemu... Saznao sam, također, da ima mnogo uljeza među sufijama koji samo njima sličje, ali nisu od njih, te su unijeli u *tesavvuf* ono što nije od njega, a to je dovelo do ružnog mišljenja o svima. Stoga su se učeni usmjerili na razlikovanje između ove dvije skupine da bi se znali istinski pripadnici od patvorenih. Razmotrio sam stvari koje osporavaju šerijatski imami sufijama i nisam vidio nijednog istinskog sufiju da ih zagovara, već ih zastupaju novatori i fanatici koji tvrde da su sufije, ali oni nisu od njih.”

Šejh Muhammed Abduhu (1323–1266 / 1849–1905)

Egipćanin, šejh Muhammed Abduhu u svome komentaru *Mekamata Bedi'uzzemana el-Hemedanija*, na njegove riječi: “Kad smo se pojavili i izvijestili o našem duhovnom stanju, iskaz je otkrio kufansko porijeklo i sufijsko usmjerenje”, kaže: “Sufija se veže za sufije koji su jedna skupina muslimana čija je glavna preokupacija popravljavanje srca, čišćenje skrivenih nutrina i okretanje dušama strani Istinitog – Uzvišen je On – toliko da

³⁴ To jest iznad prebrojavanja i redanja duhovnih stupnjeva. (Op. prev.)

³⁵ Usporedi bosanski prijevod: Ibn Haldun, *Muqaddima 2*, El-Kalem, Sarajevo, 2007, str. 804. (Op. prev.)

ih obuzimaju duhovni zanosi (*džezebāt*) koji ih odbijaju od svega osim od Njega, tako da njihova jastva utonu u Njegovo Jastvo, a njihovi atributi u Njegove atribute. Spoznavatelji (*ārifūne*) među njima koji su dostigli vrhunac svoga duhovnoga puta na najvećem su stupnju ljudskog savršenstva, nakon vjerovjesništva.” Ovakvo vjerovanje (*akīda*) šejha Muhammeda Abduh-a o pripadnicima *tesavvufa*, to jest da su na najvećem stepenu ljudskog savršenstva, nakon vjerovjesništva, izvedeno je iz same srži *akīde* prvih generacija *ummeta*, *akīde* apsolutne istine.

**Profesor Abas Mahmud el-'Akkad
(1306–1383 / 1889–1964) – citat iz njegove
knjige El-Felsefetul-kur'anijjetu**

“*Tesavvuf*, u suštini, nije uljez u islamskoj *akīdi*, kako smo to istaknuli u našoj knjizi o utjecaju Arapa na evropsku civilizaciju, te je potvrđen ajetima časnog Kur'ana, pokriven njegovim osnovama u jasnim vjerovanjima.”

**Profesor Hasan el-Benna (1324–1368 /
1906–1949) – Muzekkiratud-da'veti ved-
da'ijjeti, str. 23, iz predgovora Ebul-Hasana Alija
en-Nedvija od 24. marta 1966. godine**

“Profesor El-Benna, na početku svoga putovanja, uzeo je sufijski nauk i odgoj, te bio *murid* (učenik) u hassafijskom *tarikatu*. Četvrtog dana ramazana 1314. hidžretske godine uzeo je njegove *viridove*.³⁶ Uvijek je pamtió riječi svoga šejha Abdul-Vehhaba el-Hassafija: ‘Znajte da će vas Allah pitati za vrijeme onih koji će se oko vas okupljati, to jest da li ste im bili od koristi, pa da i oni i vi imate nagradu, ili vam je prošlo uzalud, pa će oni biti odgovorni, ali i vi.’” Hasan el-Benna kaže: “Veza s našim *šejhom*, na najbolji mogući način, nastavljena je sve do osnivanja udruženja Muslimske braće i njihovih širenja. On je imao jedan stav, a mi smo imali drugi, tako da je svako ostao pri svome. Nismo prestali da se brinemo za našeg *šejha* – Allah ga od nas nagradio dobrom – kako najbolje može jedan iskreni *murid* i simpatizer paziti jednog čestitog *šejha* koji se čuva od grijeha i strahuje od Allaha. Savjetovao je i bio iskren u tome, upućivao je i to na najljepši način.”

**Šejh Muhamed Ebu Zehre
(1315–1394 / 1898–1974)**

“Mi smo, u ovom našem vremenu, u nasušnoj potrebi za stručnjacima i poznavacima pravila istinskog *tesavvufa*. Razlog tome je što su našu omladinu zaveli prohtjevi i njihova srca savladale strasti... Kad prohtjevi i strasti preuzmu kontrolu nad jednom generacijom, onda predavanja govornika nisu od koristi, napisi pisaca ne koriste, vazovi vaiza su beskorisni, mudrosti učenih ne koriste, pa svako sredstvo upućivanja ostane bez ikakva rezultata. Dakle, neophodan nam je drugi put popravljivanja, put kojim ćemo se usmjeriti ka ovladavanju dušama naše omladine. Ovo ovladavanje moguće je putem odnosa *šejha* prema njegovim *muridima* (učenicima), tako da u svakom selu, svakom kvartu, svakom znanstvenom ili društvenom okruženju budu neki ljudi koji će biti na položaju sufijskog *šejha* naspram svojih *murida*.”

**4. Šejh Ahmed ibn Mustafa el-'Alāvi
el-Mustegānemī – utemeljitelj 'alavijско-
-derkavijско-šazilijskog tarikata**

Nakon što je naslijedio svoga šejha Muhammeda ibnul-Habiba el-Būzīdija, 1909. godine, šejh El-'Alāvi pojavljuje se kao obnovitelj *derkavijско-šazilijskog tarikata*, dakle početkom 20. stoljeća. Uspio je da načini spoj između tradicionalnog i modernog te da dadne novi dah širenju duhovnog naučavanja islama. Njegova ostavština i zaviještanje prešli su kontinente, pa njihov eho odzvanja zemaljskom kuglom.

Šejh El-'Alāvi smatra se prvim koji je odnio ovo naučavanje na Zapad. Brojne islamske i evropske ličnosti svjedoče njegovom misaonom doprinosu, bilo na duhovnom ili filozofskom planu, ili pak na polju novinarstva. Rodio se 1285/1869. godine u Mustegānemu – Alžir, a preselio je 1352/1934. godine. Smatra se istinskim reformatorom i braniteljem arapskog i islamskog identiteta i kulture.

Šejh El-'Alāvi obogatio je duhovni i misaoni život 20. stoljeća svojom ostavštinom u *tesavvufu*, sufijskoj poeziji, *akaidu*, *fikhu*, astronomiji, filozofiji

ponavljanje salavata (blagoslova) na Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme i sl. (Op. prev.)

³⁶ To jest svakodnevna zaduženja u vidu različitih formi *zikra*, kakvo je učenje Kur'ana, izgovaranje *lā ilāhe illallah*,

i *tefsiru*, uz njegove novinske napise. Usto je zaslužan za osnivanje i uvođenje savremenih institucija i sredstava, kakvi su škole, štamparstvo, novine, kulturna udruženja i klubovi.

Godine 1923. pokrenuo je sedmične novine *Lisanuddin* (Jezik vjere) da bi bio zvanični stav 'alavi tarikata, putem kojeg on brani islam, poziva u njega, dotjeruje stajališta islamskog vjerovanja (*akida*), odstranjuje iz *tesavvufa* ono što mu se prikačilo od sumnjivih stvari, legendi, čarobnjaštva, bori se, svom žestinom, protiv zagovornika naturalizacije i asimilacije, te poziva alžirskom nacionalizmu privrženom njegovoj izvornosti, vjeri, tradiciji i osobenosti.

Nakon toga, osnovao je časopis *El-Belagul-džezairi* 1926. godine koji je koncipirao identično novinama *Lisanuddin*. Osim ovoga, osniva "Vjerski kongres" koji se, u početku, održavao u Musteganemu, zatim u glavnom gradu Alžiru. Bio je učesnik zajedničke inicijative kad je oformljen znatan broj udruženja vjerskog, naučnog, kulturnog i socijalnog predznaka, kakvo je udruženje "El-Va'zu vel-iršadu" (Savjetovanje i usmjeravanje), udruženje "Selam" i druga. Autor je više od 20 djela, od kojih navodimo:

- *El-Bahrul-mesdžur fu tefsiril-Kur'ani bi mahdinnuri*,
- *El-Mevaddul-gajsijjetun-našietu 'anil-bikemil-gavsijjeti*,
- *El-Kavlul-ma'rufu fir-reddi 'ala men enkeret-tesavvufe*,
- *El-Minehul-kuddusijjetu fi šerhil-Muršidil-me'ini bi tarikis-sufijji*,
- *Risaletun: En-Nasiru ma'rufun fiz-zebbi 'an medždit-tesavvufi*,
- *El-Minhadžul-mufidu fi ahkamil-fikhi vet-tevhidi*,
- *El-Ebhasul-'alavijjetu fil-felsefetil-islamijjeti*,
- *Miftahuš-šuhudi fi mezahiril-vudžudi*,
- *Er-Risaletul-'alavijjetu*.

Svjedočanstva učenjaka koji su bili njegovi savremenici

Brojni šejhovi, kadije i istaknute ličnosti ostavili su historijski vrijedna svjedočanstva o odnosima koji su ih vezali za šejha 'Alāvija. Navodimo neke od njih³⁷:

³⁷ Iz knjige *Es-Šehaid vel-fetava fima sabha ledel-'ulemai min emriš-šejh el-Alāvi* čiji je autor Muhamed ibn Abdil-Bari

Šejh Ibn Karre Mustafa, muftija grada Musteganema (Alžir)

"Zaista, je ovaj čovjek cijenjen među nama. Njegovi preci bili su učenjaci i *dobri*. Odrastao je u svome kraju, među svojim ljudima... Odgojen je privržen vjeri i usredotočen na vlastite prioritete... U svome vjerskom usmjerenju – mali-kijskog mezheba, eš'arijske 'akide, šazilijskog tarikata – dolazi u džemat i na džumu, potiče na dobro i voli da čini dobro..."

Šejh Muhamed ibnul-Hadž 'Ilal, muftija grada Tlemsana (Alžir)

"Živio sam u njegovom gradu, Musteganemu, 27 godina, radeći kao učitelj... Družio sam se s ovim uglednikom koji je pokazivao odgojenost i dostojanstvo... Gledao sam s kakvim odgojem (*edeb*) je pazio na svoga šejha Sidi Muhameda el-Büzidija koji je bio zadovoljan njime... Svjedočim, i to mi se obistinilo, da se čuvao od Allaha i strahovao od Njega od svoje mladosti."

Svjedočenja uglednika grada Musteganema (Alžir), kadija i imama

"Šejh Sidi Ahmed ibn Mustafa ibn 'Alive visoko je poštovan, besprijekornog životnog puta, te afirmira dobro i prevenira zlo. On je od duhovnih učitelja (*muršid*) koji ukazuju na Allaha i žude za slijedenjem sunneta Allahova Poslanika. Prepoznat je po ovome i kod običnog svijeta i kod elite. On je toliko ugledan i čuven da ga nema potrebe predstavljati."

Šejh Mustafa ibnut-Talib, muftija grada Sidi Bel-Abbasa (Alžir)

"Moja saznanja i moje uvjerenje – koja sam vjerodostojno dobio krajnje pouzdanim (*mutevātir*) izvještajem – jeste da je šejh Sidi Ahmed ibn 'Alive el-Mustegānemi cijenjen i krepostan, iz porodice poznate po dobru, te da on, na tragu svojih prethodnika, ne uzima olakšice iz časnoga Kur'ana čistog muhamedijskog sunneta, da upućuje, usmjerava, podučava moralnim vrijednostima, koristi ljudima i promovira dobro i prevenira zlo kod svih oko sebe ili onih koji su vezani za njega..."

el-Hasni et-Tunisi. Prvo izdanje, El-Matbe'atut-tunisijje, Tunis, 1925.

Isma'il ibn Mami, zamjenik direktora časopisa Nedžah – Konstantina (Alžir):

“Susretao sam njegove učenike. Bilo da su iz Tlemsana, Musteganema, Galizana ili iz Herana, svi su oni imali nacionalnu ljubomoru i voljeli su svoju zemlju. Novine *Lisanuddin* dovoljan su argument principima šejha El-'Alāvija. Zahvaljujući njegovim napisima oslobodile su se stotine hiljada ljudi iz različitih plemena koje su bile navučene zavodjenjem “Bijelih očeva”³⁸. I konačno, veliki francuski filozof, humanist i novinar, gospodin Charles Tabet (Abdur-Rahman), posredstvom njega prigrlio je islam, a kad je preselio, šejh El-'Alāvī klanjao mu je džezazu.”

Potpisana svjedočenja učenjaka i uglednika iz oblasti Tunisa (Tunis):

“Časnog životnog puta, čiste nutrine, smiren, staložen i dostojanstven, te se ne bavi onim što ga se ne tiče. Nije od njega zapamćena ni najmanja stvar i pitanje u kojem je bio oprečan Ku'anu i sunnetu, dok je, istovremeno, promovirao dobro i prevenirao zlo.”

Šejh Muhamed ibnul-Habib es-Siddik el-Fasi, Univerzitet Kevrijin u Fasu (Maroko):

“Sastali smo se dvaput sa Šejhom u njegovoj tekiji osnovanoj s ciljem odgajanja (*terbi-je*) učenika i usmjeravanja duhovnih putnika u Musteganemu. Zaključili smo da je on jedan časnii gospodin koji se krajnje ozbiljno trudio i zalagao za izvršavanje *farza* i *sunneta*. On i njegovi sabesjednici bili su zauzeti spominjanjem Allaha i studiranjem. On je potpuno čist od novotarija i suprotstavljanja vjeri koje mu pripisuju zavidnici.”

Šejh Sejf ibn Ahmed Hadžib el-Jemeni, Aden (Jemen):

Sejf ibn Ahmed Hadžib el-Jemeni hvali svoga šejha el-'Alāvija, u *kasidi* od 36 stihova, nakon što ga je susreo na Arefatu, za vrijeme hadža 1930. godine. Na njenom početku pjeva:

*O vodiču deva koji melodijom i pjesmom nagoniš deve!
Malo zastani u kvartu čistote, dobrote i plemenitosti!
Zastani kod 'Alāvija koji postade poznat po vrlinama,
Koji bijaše more spoznaja i pol zemaljski odvajkada,
Pupoljak postojanja, njegov smisao i blještavilo,
Šejh šejhova, bujna bašča znanja i mudrosti.*

Osim ovih svjedočenja, nalazimo svjedočenja islamskih vlasti koje pismeno potvrđuju visoko duhovni položaj Šejha. Pismo *muftije* časne Mekke i svijetle Medine Muhameda ibnul-Mekkija najbolji je dokaz toga. Ono predstavlja svojevrsno i jedinstveno svjedočenje, ali nije jedno iz te oblasti, već ga potvrđuju brojna druga svjedočenja navedena u knjizi *Eš-Šehaid vel-fetava*.

Prije negoli i njegovi učenici i simpatizeri, njegovi oponenti kakav je Ahmed Teufik el-Medeni (1899–1983),³⁹ priznali su mu oštroumnost, lijepo postupanje s ljudima, lijepo ophođenje sa svojim pristalicama i prijateljima, čak i rivalima i protivnicima njegova tarikata.

Muhamed Se'id ez-Zahiri (1899–1956), alžirski pjesnik i pionir reformizma u Alžiru, u pismu koje je uputio šejhu El-'Alāviju, nakon uvoda kaže: “Stigli su mi Vaši pozdravi posredstvom Sidi 'Udeea, a već sam bio čvrsto odlučan da mi je obaveza da Vam napišem pismo u kojem bi iznio turobnost koju osjećam zbog Vašeg napuštanja, te pojasnio kakvu silnu žudnju imam za Vama u svojim grudima. Oduševljen sam ljepotom Vaših manira tako da mi teško pada odvojenost od vrlina koje me podsjećaju na vjerovjesničke vrline. Pričinjava mi se da kad gledam u El-'Alāvija, kao da gledam u jednog velikana iz prvih generacija ovoga *ummeta*, kao da je oživljen iz svoga mezara.”

Šejh Abdul-Hamid bin Badis (1899–1940), predsjednik Asocijacije muslimanskih učenjaka Alžira o njemu je kazao: “Na svečanoj večeri, kod šejha Ibn 'Alive, bilo je prisutno blizu stotinu gradskih uglednika i njegovih učenika. Šejh je bio izuzetno gostoprimaljiv i srdačan, čak je sam služio svoje goste tako da je ispunio srca i oči, a jezike probudio da iskažu zahvalnost...

³⁸ Katolički misionarski red koji je osnovao francuski biskup Charles Allemand Lavigerie u Alžiru 1868. godine. Djelovao je u Sjevernoj i Centralnoj Africi, a njegovi naponi bili su podržani od pape i njemačkog kancelara Otta von

Bismarcka. Pripadnici reda nazvani su “Bijeli očevi” zbog bijelih mantija koje su nosili. (Op. prev.)

³⁹ Bivši alžirski ministar za vjerska pitanja i jedan od osnivača i vođa Asocijacije muslimanskih učenjaka.

Zatim su učenici počeli recitirati pjesme (*ka-sāid*) šejha Ibnul-Farida prelijepim glasovima od kojih su tijela zatitrala. Poseban sjaj sijelu dale su odgojne lekcije, upućene tokom toga, o značenju pojedinih stihova...⁴⁰

Priznanja i svjedočenja o šejhu El-'Alāviju i njegovim naučavanjima nisu ograničena samo na pojedine ličnosti i skupine, već su stigla i od svjetskih organizacija, kakva je UNESCO, koja je na svojoj 37. općoj skupštini, u novembru 2013. godine, izdala sljedeće saopćenje:

“Alāvi sufijski red osnovao je šejh El-'Alāvi kojem je promocija međureligijskog dijaloga bila prioritet. Ovaj red pokazuje kako se može najbolje služiti čovječnosti i kako se svijet može učiniti usklađenijim i ljepšim mjestom. On prihvata i priznaje sve što čovjeku može donijeti materijalnu udobnost, ali uvijek u bliskoj vezi s unutrašnjom dimenzijom, u stalnoj ravnoteži između profanog i svetog. Red nastoji unaprijediti bratsku ljubav prema svim ljudima. On nas ohrabruje da se ne odbacuje racionalnost na račun duhovnosti, ali i da se ne zatvara u religioznost koncentriranu samo na sebe.” (191 17 EX/32, Pariz, 16. april 2013, str. 2)⁴⁰

I na kraju, važno je ukazati da su odnosi između braće Palestinaca i 'alāvijskog tarikata iz Musteganema u Alžiru uspostavljeni još od 1930. godine, od vremena posjete šejha El-'Alāvija gradovima Palestine, s obzirom

na to da “...nakon što je šejh El-'Alāvi završio obrede hadža, krenuo je na dugi put povratka preko Bejruta, Damaska, Gaze, Faludže i Jafe. Tokom ovog putovanja sreo je velik broj islamskih pravnikā (*fukahā*) iz Damaska, te je dao *virđove*⁴¹ šejhu Muhammedu el-Hašimiju ibn Abdur-Rahmanu te hadži Mustafi Abdus-Selamu el-Filaliju, u Jafi, zatim Muhamedu ibn 'Amimuru el-Hilaliju el-Džezairju, u Gazi, te Husejnu ibn Muhamedu ibn Sulejmanu – koji nosi nadimak Ebu Suredana, u Faludži. Svi stanovnici Kudsa,⁴² bez izuzetka, izašli su na svečani doček Šejha i predložili mu da im održi govor u hazreti Omerovoj džamiji⁴³... Uprkos velikoj slabosti, šejh El-'Alāvi odgovorio je na poziv, pokazujući ljubaznost i poštovanje prema grupi učenjaka i uglednika. Oči ljudi bile su uprte u Šejha prema kojem su iskazivali veliko poštovanje. Prije nego je i zauzeo svoje mjesto na minberu, džamija je bila puna. Nakon završenog govora, koji je naišao na odobravanje svih, pročitani su drugi govori i izrecitirani stihovi dobrodošlice i počasti Šejhu.”⁴⁴

Molimo Allaha Svevišnjeg da ova bratska veza i duhovna ljubav između braće Palestinaca i braće Alžiraca ostanu bez prekida, trajne i očuvane, uprkos smutnjama pristranih i nezahvalnih.

8. džumadel-ula 1437. / 17. februara 2016.

Glavna 'alavijska tekija
Musteganem, Alžir

Abstract

Tasawuf in Islamic Sources and Opinions of Scholars

Shaikh Halid ibn Tunis

In the context of more and more frequent mutual negations of accuracy amongst different Muslim groups, the main Alawy tekke from Mostaganem (Algeria) has issued a statement in January 17th 2016 in which they remind on understanding of tasawuf in the Islamic sources and among credible scholars. The immediate motive for this was attack by members of Neo-Khawarij Movement on one of their tekke in Gaza (Palestine).

⁴⁰ *Asarul-imami Abdil-Hamid bin Badis*, 4/250.

⁴¹ <http://www.unesco.org/eri/cp/cp-print.asp?country=D-Z&language=E>

⁴² To jest svakodnevnā zaduženja u vidu različitih formi *zikra*, kakvo je učenje Kur'ana, izgovaranje *lā ilāhe illallāh*, ponavljanje salavata (blagoslova) na Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i sl. (Op. prev.)

⁴³ Jerusalema. (Op. prev.)

⁴⁴ Džamija u neposrednoj blizini Mesdžidul-akse i Kupole na stijeni koja je sagrađena na mjestu gdje je hazreti Omer obavio namaz, 15. hidžretske godine. (Op. prev.)

⁴⁵ Šejh Halid ibn Tunis, *Et-Tesawwufu – el-irsul-muštereku*, Alžir, 2009, str. 176.

'Alawy tekkes are related to the Sufi order of the same name that was founded by Sheikh Ahmed ibn Mustafa el'Alāvi (1869–1934).⁴⁵ The order is the most spreaded in the Islamic countries of Maghreb, and its centre is in Mostaganem (Algeria). UNESCO paid tribute to this order in November 2013 by stating: "This order shows how to serve to humankind in the best possible manner as well as how to make the world more harmonized and better place. It recognises and acknowledges all that can bring a material comfort to a man, but always in close connection with internal dimension, in the constant harmony between worldly and sacred."

⁴⁶ More on life of the founder of this order and his teachings can be found in: Martin Lings, *Sufijski evlija dvadesetog stoljeća – šejh Ahmad al'Alawi; njegovo duhovno nasljedstvo i*

ostavština (A Sufi saint of the twentieth century: Shaikh Ahmad al-'Alawi, his spiritual heritage and legacy), Connectum, Sarajevo, 2015